

Foto in de kijker

Portret van Rosalie Stalpaert 1793-1893

Jacques DE RO

Uit een vroegere bijdrage ⁽¹⁾ over een foto, genomen door de Geraardsbergse fotograaf Richard De Lil, is gebleken hoe moeilijk het vaak is oud beeldmateriaal niet alleen juist te dateren, het blijft tevens moeilijk te achterhalen wie precies geportretteerd staat. Bij de volgende foto -hoewel hij al uit de 19de eeuw dateert- zijn voornoemde hindernissen helemaal niet aan de orde: we kennen de fotograaf, de geportretteerde persoon en het jaar waarin de foto is genomen.

Rosalie Stalpaert

De foto die we te zien krijgen is een afbeelding van Rosalie Stalpaert ter gelegenheid van haar honderdste verjaardag in 1893. Zij is, voor zover bekend, de enige honderdjarige te Geraardsbergen tijdens de 19de eeuw. Uit een onderzoek van D. Surdiacourt uit 2005 blijkt dat het aantal Geraardsbergenaars met deze gezegende leeftijd tijdens de voorbije eeuw in stijgende lijn gaat ⁽²⁾. Maar tijdens het bestuur van Charles De l'Arbre is dit nog een unieke gebeurtenis die de hele stad wil vieren. Juffrouw Stalpaert, beter bekend als Rozeke, baat een winkeltje uit in de Penitentenstraat. Zij wordt geboren te Edingen op 31 december 1793 als dochter van Carolus Franciscus en van Adriana Byl. In 1799 vestigt het echtpaar zich in de Oudenbergstad. Tijdens de zitting van de gemeenteraad op 22 december 1893 wordt een uittreksel uit het doopregister van Edingen voorgelezen. Uit de Latijnse tekst blijkt dat Rosalie dus honderd jaar wordt en dat haar moeder afkomstig is uit Geraardsbergen. Het feest in de stad vindt plaats op 2 januari 1894. De notabelen "wenschen onze oudste medeburges, uit ganscher harte, geluk, God smeekende haar nog lang onder ouderlingen van

Geerardsbergen, kloek, gezond en blijmoedig de kroon te laten spannen" ⁽³⁾. Maar al op 27 maart 1895 overlijdt zij om 18.00 uur in haar woning in de Penitentenstraat. Zij is precies 101 jaar en 3 maanden geworden.

Auguste Dirckx

Naast het jubelfeest, is dus ook een foto van de honderdjarige genomen. Wie de opdrachtgever is, is niet bekend. Via de foto komen we te weten dat fotograaf Auguste Dirckx Rosalie op de gevoelige plaat heeft vastgelegd. Auguste Dirckx, volgens zijn geboorteakte Augustinus Stephanus, wordt te Geraardsbergen geboren op 2 september 1841 als zoon van Joseph André ⁽⁴⁾ en van Joanna Maria Van Oppens. Fotografie is voor Dirckx een late roeping. Voordien heeft hij zonder groot succes meerdere beroepen uitgeoefend. Hij is achtereenvolgens landbouwer, touwslager en sigarenfabrikant. In 1864 wordt de jonge Dirckx korporaal van de tweede compagnie van de Geraardsbergse Burgerwacht ⁽⁵⁾. In 1873 verwerft hij een woning in de Karmelietenstraat, die voordien door zijn vader is gehuurd en gedeeltelijk is ingericht als touwslagerij. Na deze aankoop neemt Auguste de leiding van het bedrijfje over. Het volgende

jaar, op 11 februari, trouwt hij met de 47-jarige Virginie Roman, weduwe sinds 1867 van Henricus Peeters. Zij is afkomstig uit Smeerebbe-Vloerzegem en de natuurlijke dochter van Rosalia Roman, landbouwster.

De zaken moeten voor Dirckx betrekkelijk goed gaan, want in 1882 installeert hij in de koordenfabriek een nieuwe stoomketel en dito machine. Het jaar daarop sluit hij om onbekende redenen het bedrijf, maar blijft het huis bewonen ⁽⁶⁾. Onbepaalde tijd later huurt hij in de Gentsestraat een deel van de gebouwen van de *Manufacture Générale d'allumettes & de cigares d'exportation pour tous pays* van Antoine Hoebeke en start er een sigarenfabriek op. Maar deze onderneming loopt faliekant af. In het voorjaar van 1886 raakt hij in financiële moeilijkheden. Zijn echtgenote is zwaar ziek en de doktersrekeningen lopen hoog op. Hij raakt achter op de sigarenproductie en hij kan zijn huur noch de leveranciers nog betalen. In 1887 wordt het faillissement uitgesproken en gaat zijn volledige inboedel onder de hamer. Zijn woning, waarop een zware hypotheek rust, verandert van eigenaar op 1 mei 1888 ⁽⁷⁾. Maar de man herpakt zich. De volgende jaren legt hij zich toe op de fotografie -misschien een

⁽¹⁾ J. DE RO, *Foto in de kijker*, in *Gerardimontium*, 2007/216/31-32.

⁽²⁾ D. SURDIACOURT, *Als 't God belieft. Geraardsbergse honderdjarigen in onvoltooid verleden tijd*, in *Gerardimontium*, 2005/201/19-31.

⁽³⁾ SAGer (Stadsarchief Geraardsbergen), *Register der beraadslagingen van de gemeenteraad van Geeraardsbergen 1889-1896*, zitting van 22 december 1893.

⁽⁴⁾ Joseph André Dirckx (1804-1879) is afkomstig uit Sint-Niklaas en is vermoedelijk door zijn huwelijk naar Geraardsbergen uitgeweken. Aanvankelijk garentwijnder en blauwverver in 1849, werkt hij zeker al in 1862 als koordenfabrikant in de Karmelietenstraat.

⁽⁵⁾ M. VAN TRIMPONT, *De Geraardsbergse "Garde Civique" of Burgerwacht (1795-1920)*, Geraardsbergen, 1997, p. 76.

⁽⁶⁾ J. DE RO, *Touwslagers te Geraardsbergen in de XIXe eeuw*, in *De Heemschutter*, 2003/187/17-21.

⁽⁷⁾ D. SURDIACOURT, *In rook opgegaan. Geraardsbergse sigarenfabrikanten in faling. 1870-1914.*, in *Gerardimontium*, 2007/215/17-18.

Portret van Rosalie Stalpaert (een zogenaamde "carte de cabinet", dit is een groot standaard formaat van een foto gekleefd op een karton) (16,5 x 10,5 cm) (Verzameling Philippe Haegeman).

oude hobby van hem- waarin hij nu brood ziet. In Geraardsbergen werken er op dat ogenblik maar een paar beroepsfotografen, zodat hij snel een eigen cliënteel kan opbouwen⁽⁸⁾. Wanneer hij in 1893 Rosalie Stalpaert portretteert, is hij

al in de stad een bekende fotograaf⁽⁹⁾. Hij woont en werkt nog steeds in de Karmelietenstraat, maar in een ander huis, dat hij huurt en waarin hij vermoedelijk ook een winkeltje met fotografisch (beeld?) materiaal uitbaat. Hij legt zich toe op het maken

van familieportretten. J. De Nie bezit in zijn verzameling nog heel wat foto's waaronder zijn naam staat. Jammer genoeg kunnen we niet meer achterhalen wie de geportretteerde personen zijn. In het weekblad *Het Verbond* van 6 september 1896 maakt Dirckx nog reclame voor zijn fotozaak⁽¹⁰⁾. Nog datzelfde jaar start hij in een werkhuus⁽¹¹⁾ achter zijn woning met een glasstoomstamperij. Hij krijgt van het stadsbestuur de toestemming om er een stoommachine en dito ketel te plaatsen "à piler le verre"⁽¹²⁾. Wellicht heeft hij een overeenkomst gesloten met de huiseigenaar, Victor Van Der Snickt, die vanaf 1874 in de Denderstraat de leiding heeft over de bierbrouwerij van zijn moeder. Het gaat hier dus om bierflesjes en -glazen.⁽¹³⁾ Al in 1899 wordt de bestaande stoommachine door een nieuwe vervangen⁽¹⁴⁾. Voor Dirckx is het dan een kleine stap om ook bier te schenken en opent hij op de benedenverdieping van zijn woning een herberg. De maatschappij *De Jonge Strijders*, waarvan zijn jongere broer Cyrille⁽¹⁵⁾ ondervoorzitter is, hebben er hun lokaal⁽¹⁶⁾.

Na een langdurige ziekte overlijdt zijn echtgenote op 3 februari 1898. Amper drie maand later, op 11 mei, hertrouwt Dirckx met de 48-jarige Marie Van den Berge, dochter van Benedictus en Coleta Noerens, en afkomstig uit Delftinge. Maar hun huwelijksgeluk is van korte duur. Op 7 augustus 1901, op 59-jarige leeftijd, overlijdt Auguste Dirckx in zijn woning in de Karmelietenstraat. Nog in 1912 houdt zijn weduwe er het drankhuis open⁽¹⁷⁾.

Jacques DE RO
jacques.de.ro@telenet.be

⁽⁸⁾ Onderzoek naar de allereerste beroepsfotografen in Geraardsbergen moet nog gebeuren. We vermelden hier: Alphonse Van Lul in de Gasthuisstraat 35, Charles Janssen in de Nieuwstraat 22; Henri Cock eveneens in de Nieuwstraat 48, later 54 en Martin De Tavernier in de Kollegestraat.

⁽⁹⁾ Op de keerzijde van sommige foto's staat in gouden letters op een zwarte achtergrond: *Mr. Aug. Dirckx, Photographe. Agrandissements en tous Genres. 19. Rue des Carmes, Grammont.*

⁽¹⁰⁾ *Het Verbond*, 6 september 1896, p. 4.

⁽¹¹⁾ Kadastrale ligging: Sectie A 213^d, 80 m².

⁽¹²⁾ RAR (Rijksarchief Ronse), MGA (Modern Gemeentelijk Archief) Ger, nr. 2229.

⁽¹³⁾ J. DE RO, *De dorst van Geraard. De dranknijverheid in Geraardsbergen en deelgemeenten in historisch perspectief*, Geraardsbergen, 2005, p. 83, 104.

⁽¹⁴⁾ RAR, MGA Ger, nr. 2232.

⁽¹⁵⁾ Cyrille Dirckx (1849-1925): echtgenoot van Catharine Van Avermaet, koordenfabrikant achtereenvolgens in de Gentsestraat (jaren 1890), de Gasthuisstraat (vanaf 1899) en de Nieuwstraat (vanaf 1914), spelend lid vanaf 1861 van de *Koninklijke Fanfare Sint-Cecilia* en lid van de Geraardsbergse Burgerwacht.

⁽¹⁶⁾ RAR, MGA Ger, nr. 291: de leden van deze vereniging spelen met de zogenaamde "Platte Bol".

⁽¹⁷⁾ V. VAN BOSSUYT, F. WILMOTTE, *Gidsboek voor de stad Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1912, p. 160.